

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

slo /

VNO NCW MKB
Nederland

VO RAAD

Praktijkgericht programma: verrijking voor het onderwijs

René Leverink

Een sportschool zoekt een duurzame oplossing voor zijn afvalprobleem. Een bijlesbureau wil hulp bij het openen van een tweede vestiging. Een basisschool denkt aan een fantasietocht voor kleuters door het schoolgebouw. Dit zijn voorbeelden van praktische en realistische opdrachten van bedrijven of instellingen waar leerlingen mee aan de slag gaan tijdens het praktijkgerichte vak, ook bekend als het praktijkgerichte programma. Vanaf komend schooljaar mogen vmbo-scholen met een gemengde en/of theoretische leerweg één of meer praktijkgerichte programma's aanbieden.

Het doel van een praktijkgericht programma is leerlingen beter voor te bereiden op de overstap naar het vervolgonderwijs en kennis te laten maken met werkvelden en beroepen. Momenteel nemen ruim honderdvijftig scholen deel aan een pilot. Mede op basis van hun ervaringen heeft SLO dertien examenprogramma's opgesteld, plus handreikingen voor het invoeren van een praktijkgericht programma, inclusief voorbeelden van praktische en realistische opdrachten.

Sinds 2020 werken verschillende partijen samen met OCW aan de ontwikkeling van het praktijkgerichte programma: Stichting Platformen Vmbo, Platform TL, VO-raad, VNO-NCW-MKB en SLO. Hoe kijken zij aan tegen deze boeiende innovatie in het vmbo?

*Arjen Daelmans, voorzitter
Stichting Platformen VMBO (SPV)*
“Een wereld van verschil”

Arjen Daelmans is niet alleen als voorzitter SPV nauw betrokken bij

de ontwikkeling van de praktijkgerichte programma's; hij is ook lid van de opleidingsdirectie van het Stedelijk College Eindhoven. Op zijn school lopen drie pilots. “Wij vinden het als SVP belangrijk dat alle leerlingen in de vmbo-bovenbouw in aanraking komen met de beroepspraktijk. Dat bestond al in de andere vmbo-leerwegen; nu dus ook in tl en gl. Ook voor die leerlingen is het goed dingen vanuit de praktijk te leren en te weten wat een bepaald werkveld inhoudt. Zeker ook met

het oog op loopbaanoriëntatie. Dankzij het praktijkgerichte programma maken ze betere keuzes voor hun vervolgopleiding." Uiteraard vraagt de invoering van praktijkgerichte programma's om investeringen: "Allereerst in het gebouw. Denk aan nieuwe ruimtes en extra inventaris. Maar het vraagt ook een andere inzet van docenten, bijvoorbeeld netwerken ontwikkelen en onderhouden. De opdrachten voor de leerlingen zijn immers gelinkt aan externe opdrachtgevers. Dat is nieuw voor vmbo-scholen met alleen de theoretische leerweg. Ook wordt er van de docenten een meer coachende rol gevraagd. Er is nu nog subsidie voor professionalisering. We hopen dat die na afloop van de pilotperiode wordt voortgezet." Wat is op Daelmans' eigen school het effect van de praktijkgerichte programma's? "We zien een wereld van verschil. Leerlingen nemen meer initiatief, werken beter samen en voelen zich meer verantwoordelijk voor hun eigen leerproces."

Ineke Munter, voorzitter Platform TL
"Verrijking voor de leerling"

Platform TL is enthousiast pleitbezorger van het praktijkgerichte programma in de theoretische leerweg. Ineke Munter: "Het stimuleert leerlingen zich beter te oriënteren op de keuze van beroep en vervolgopleiding. Ze kijken binnen en buiten de school, maken kennis met wat er te doen is in de wereld en de maatschappij, onderzoeken waar hun talenten liggen en doen praktische vaardigheden op. Wat wil je nog meer, als het gaat om loopbaanoriëntatie? Wij vinden dan ook dat praktijkgerichte programma's verplicht moeten worden voor alle tl-leerlingen." Platform TL is als belangenbehartiger van schoolleiders in het vmbo nauw betrokken bij de Pilot praktijkgericht programma: "Wij sporen scholen aan het

praktijkgerichte programma op hun lessentabel te zetten. Gelukkig is er al veel belangstelling. In de pilot was plek voor 155 scholen, maar er waren ruim driehonderd aanmeldingen. Veel tl-scholen willen graag een praktisch component aan hun programma toevoegen. Nu de invoering van de nieuwe leerweg (een combinatie tl en gl) is uitgesteld, zien ze het praktijkgerichte programma als een volwaardige en noodzakelijke tussenstap."

"Leerlingen kunnen zich oriënteren op het bedrijfsleven, zodat ze een beter beroepsbeeld krijgen en vooral de juiste keuzes maken."

Wat betekent de invoering van praktijkgerichte programma's concreet voor de schoolleiders? "Een nieuw vak invoeren is een hele operatie. Je moet kijken naar je lessentabel en de contacten met het bedrijfsleven en collegascholen organiseren. Er zijn in het hele land kennisnetwerken waarin schoolleiders samen brainstormen over de invoering van het praktijkgerichte programma en hoe dat ten goede kan komen aan de ontwikkeling van de leerlingen. Vervolgens koppelen die schoolleiders dat terug naar hun teams, met de vraag: past dit in onze visie en hoe gaan we het samen vormgeven?"

Het praktijkgerichte programma moet geen eilandje in de school worden. Je hebt er alle vakken bij nodig, zodat de leerlingen die samenhang óók zien. Op die manier wordt het echt een verrijking voor de leerling."

Gertrud van Erp, strategisch beleidsadviseur VNO-NCW

Onderwijs en bedrijfsleven hebben elkaar nodig

Gertrud van Erp is enthousiast over de praktijkgerichte programma's: "Leerlingen kunnen zich oriënteren op het bedrijfsleven, zodat ze een beter beroepsbeeld krijgen en vooral ook de juiste keuzes kunnen maken. Zo zijn praktijkgerichte programma's een effectieve vorm van loopbaanoriëntatie. Een goede aansluiting bij het bedrijfsleven is essentieel. Zowel qua inhoud, dus de kennis, kunde en ervaring van de leerlingen, als wat betreft de samenwerking. Onderwijs en bedrijfsleven hebben elkaar nodig om leerlingen de juiste keuzes te laten maken qua beroep en vervolgopleiding, zodat ze optimale kansen hebben op de arbeidsmarkt." Van Erp ziet veel voorbeelden van goede samenwerking, maar het kan volgens haar altijd beter. "We staan klaar om nóg meer betrokken te worden bij de ontwikkeling en toetsing van praktijkgerichte programma's. Daarnaast moet onderwijs goed nadenken over de manier waarop ze bedrijven benaderen. Meer onderlinge samenwerking en coördinatie voorkomt dat meerdere scholen uit een regio bij hetzelfde bedrijf aankloppen. Bedrijven willen graag meewerken, maar vergeet niet dat het bedenken van opdrachten, het begeleiden van leerlingen en het overleg met scholen veel tijd en energie kost. Meer stroomlijning in de samenwerking zal de opbrengst van de praktijkgerichte programma's ten goede komen."

*Monja Lize Antens, programmamanager
praktijkgerichte programma's SLO*

'Voor het echie!'

SLO is verantwoordelijk voor de examenprogramma's van dertien praktijkgerichte programma's. Deze zijn ontwikkeld in samenwerking met pilotscholen en ontwikkelgroepen, bestaande uit docenten vmbo, mbo en havo. Antens: "Het is een circulair proces, waarbij je een aantal keren bij elkaar komt om conceptprogramma's te evalueren en waar nodig bij te stellen. SLO ziet toe op samenhang en evenwicht tussen de verschillende examenprogramma's. Het doel is een goed onderbouwde keuze door de leerling van vervolgopleiding en beroep."

Wat betekent dit voor de docent?

"Je werkt niet zozeer vanuit kennisoverdracht, maar meer als procesbegeleider: coachend en ondersteunend. Het kost, zeker in het begin, tijd en moeite om je deze nieuwe rol eigen te maken. Maar we zien op pilotsscholen dat docenten enorm enthousiast zijn. Ze worden uitgedaagd het gesprek aan te gaan met een externe opdrachtgever en een opdracht zo vorm te geven dat leerlingen er hun leerdoelen mee kunnen realiseren." Hoe ervaren

deze leerlingen hun nieuwe vak? "We hebben in de afgelopen jaren heel veel leerlingen gesproken. Ze zien duidelijk het nut van het werken aan relevante opdrachten van buiten de school. 'Nu is het voor het echie', hoorden we. Ze gaan heel serieus om met de vraagstukken die ze voorgeschiedt krijgen." Vanaf september kunnen scholen die dat willen het praktijkgerichte programma opnemen in hun onderwijspakket. Antens pleit voor een minder vrijblijvende status: "We gunnen elke leerling de kans om praktijkervaring op te doen en zijn talenten te leren kennen."

*Marleen Harink, beleidsadviseur
onderwijszaken VO-raad*

Veel enthousiasme

"De VO-raad streeft naar méér praktijkgerichte elementen in het voortgezet onderwijs met het oog op een betere balans tussen cognitie en praktijkgerichte vaardigheden. Praktijkgerichte programma's zijn een krachtige aanvulling op loopbaanoriëntatie- en begeleiding. Leerlingen maken kennis met verschillende werkvelden en ervaren hoe algemeen vormende vakken relevant zijn in de praktijk. Ze krijgen

ook een beter beeld van wat er te koop is in de wereld, welke kant ze op kunnen en waar hun talenten liggen. Mooi is ook dat cognitie en praktische vaardigheden dicht bij elkaar komen." Wat Harink duidelijk merkt in de contacten met scholen is het enthousiasme onder de leerlingen voor de praktijkgerichte programma's. "Dat zie je ook bij de docenten. Ook zij zien de meerwaarde die de praktijk in het onderwijs brengt." Die 'praktijk' is te vinden bij de bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Hoe is de samenwerking daarmee?

"Die verloopt in principe heel positief. Ze erkennen als partner hun verantwoordelijkheid en vinden het waardevol dat leerlingen kennismaken met de praktijk door middel van een opdracht die ze uitwerken in een levensechte context. Maar hier zit ook meteen een uitdaging. In de pilot gaat het om ruim honderdvijftig scholen, maar uiteindelijk willen we natuurlijk dat alle leerlingen in de gl en tl, en wat ons als VO-raad betreft ook havo en vwo, hiervan profiteren. Dat zal veel coördinatie en organisatie vragen, het liefst op regionaal niveau."

Vanaf schooljaar 2024-2025 mag het praktijkgerichte programma in de gemengde en theoretische leerweg worden aangeboden. Tot 22 april was er subsidie beschikbaar voor scholen die willen gaan starten. Daar komen meerdere rondes van.

Alle informatie over de praktijkgerichte programma's vind je op www.praktijkgerichteprogrammas.nl. Abonneer je op de nieuwsbrief en blijf op de hoogte.